

Горан Младеновић

доктор књижевних наука

Тумачење поетско-религиозних мисли у 17. псалму цара Давида

Сажетак: Псалми цар Давида заузима значајно место не само међу библијским књигама *Старој завети* него и у целокупној светској религиозној књижевности. Својеврстан разговор песника и Јахвеа, творевине и творца, псалми су молитвеник испеван у стиху. Проткани музичком ритмиком и сликовитим песничким језиком, живим поетским дојама, поређењима и симболима, у Давидовим стиховима преовладавају најдубља осећања изабраног божијег народа али и појединца — псалмопојца. За правилно разумевање изречених поетских мисли у Псалмиру неопходно је теолошко и књижевно тумачење истих, што је и примарни циљ овог рада.

Кључне речи: Бог, Давид, псалми, песник, псалмопојца, непријатељи.

Уводно разматрање: Псалам 17. захвална је песма коју је пророк Давид испевао у част Божијег спасоносног акта када га је издобио из руку свих његових непријатеља.¹ Поетском конструкцијом и песничким ставом овај псалам неизоставно подсећа на Давидову химну хвале која се налази у 2. Сам 22, 1–51.²

У првом делу 17. псалма, од 2. до 31. стиха, песник је заокупљен *Теофанијом*. У прелепим библијским сликама, које имају доста сличности са онима које се налазе у *Изд 15*, *Суд 5*, *Ис 10,12–23*, пророк описује Божију спасоносну интервенцију која га издобио из опасности.³ У другом делу, од 32. до 50. стиха, користећи свој неисцрпни извор лепог и сликовитог изражавања, псалмопојца је испевао победнички хвалоспев.⁴ Завршни, 51. стих, написан је у месијанском духу.⁵

---

¹ У току израде овог рада коришћени су преводи Ђуре Даничића за *Светој писмо Старој завети* и Комисије Светог Архијерејског Синода СПЦ за *Светој писмо Новој завети*, Псалмиру у преводу умировљеног Епископа захумско-херцеговачког и приморског г. Атанасија Јевтића. Редне бројеве псалама смо наводили према септуагинталној нумерацији.

² У мањим одступањима, сличне лирске тонове налазимо и у другим Давидовим псалмима, као и код других аутора који имају своје псалме у Псалмиру: *Пс 29*, *30*, *31*, *39*, *91*, *115*, *117* и *119*.

³ Извесну изворност овог псалма потврђују песничке слике које су преузете из месопотамске и феиничанске митологије, као што су: *на крилу вејирова (Пс 17,11)*, грмљавина као Божији глас (*Пс 17,14*) и др., (Томić 1986, 88).

⁴ Уп. Bullock 2001, 152.

⁵ Већина старозаветних егзегета сматра да овај псалам припада Давидовом времену (Albright, Weiser и др.). Међутим, пажљивом анализом песникових мисли и речи, долази се до закључка да, осим цара Давида победнички стихови овог псалма могли би да се односе и на неког другог великог цара из каснијег периода Израиља (Kraus). Такође, сагледани из есхатолошке перспективе, стихови 17. псалма указују на будућег цара-спаситеља, тј. Месију, о којем говоре пророци Јеремија (*Јер 30,9*) и Језекиљ (*Јез 34,24; 37,24*). У том случају, цар Давид је истовремено и представник изабраног Божијег народа, којег ће након вавилонског ропства, очекивати као *коначни циљ свој постојања* — месијанско царство. Такође, Давидова победничка песма могла би бити и победничка песма старозаветног Израиља (Deissler 2009, 65; уп. Kidner 1973, 93).

Величање Господа

Љубићу Те, Госјоде, снајо моја (Пс 17,2).

Цар Давид започиње 17. псалм топлим и осећајним стихом пуним благодарности и поверења у Бога (уп. Пс 114,1). Он попут пророка Мојсија (в. Понз 32,4) и писца *Прве књије Самуилове* (в. 1. Сам 2,2) у Богу види свог заступника који је његово уточиште, и неко, у кога се увек може поуздати (Пс 90,2). Бог је његова крепост и спаситељ, и зато му песник приноси своју љубав као ударје за сва Његова добротворства која му је учинио. Дакле, за Давида не постоји узвишенији начин служења од љубави према Богу (уп. Понз 10,12), јер *савршена љубав изјони стјрах најоље* (1. Јн 4,18).

Госјод је ушврђење моје, и ѿрибежишије моје, и издравишељ мој, Бој мој, ѿмоћник мој, и уздаћу се у Њеја; заштитићу мој, и моћ сјасења моја, и засјуићу мој (Пс 17,3).

Псалмопојак никада није доживео — изузев личних, велику трагедију људског духа да постане заточеник незахвалности према свом добротвору. Зато он своју животну стабилност изражава на један метафорички начин, показујући колики је значај Господа Бога у његовом животу. Он му је утврђење⁶ и сигурна заштита, издавитељ и заступник, снага и моћ.⁷ Ово није само пуко гомилање бесмислених израза од стране цара Давида, већ покушај да на што искренији и сликовитији начин истакне битност његовог суживота са Богом.⁸

Хвалећи ѿриваћу Госјода, и од нејријатишеља мојих сјаићу се (Пс 17,4).

Песник је спознао добротворства која му је Господ учинио и зато наставља са мољењем за она добра која су му неопходна и у будућим временима. Такође, он наглашава да се у срећним и мирним временима сећао и хвалио Господа а не само у тренуцима када је био притиснут некаквом невољом. Исто тако, псалмопојак верује да у евентуалним будућим страдањима може очекивати Божију помоћ као што је то био случај и у прошлим временима. Написан пером светог апостола Павла, 4. стих 17. псалма налази своје место и у новозаветној епистографији: *Не бринише се ни за штио, нејо у све-моу молићвом и мољењем са захвалношћу казујше Боју жеље ваше* (Флп 4,6).

Опис смртних опасности

Обузеше ме болови смртјини, и ѿјоци безакоња смуише ме. Болови адски сколише ме, ѿрејкоше ме замке смртјине. И кад се мучих, ѿривах Госјода, и Боју моме завајих; услиша од храма Своја светиоја јлас мој, и вајај мој ѿред Њим доћи ће у уши Њејове (Пс 17,5–7).

Сликовити опис тешког стања у којем се налазио пре Божије интервенције песник је испевао од 5. до 7. стиха. Он дочарава нагомиланост људског зла и неправде која тишти и тескобно притиска његов разум, реметећи истовремено и његов душевни спокој (уп. Пс 114,3).⁹ Такође, користећи се сликом из лова, слично као у Пс

⁶ Песник вероватно мисли на брдо Сион у Јерусалиму и Мојсијев шатор — касније сазидани храм.

⁷ Превод 3. стиха од стране Ђуре Даничића, можда, сликовитије дочарава Давидову сигурност и победу: *Госјоде, граде мој, заклоне мој, који се обориши не може, издравишељу мој, Боже мој, камена јоро, на којој се не дојим зла, штиише мој, Боже сјасења мојеја, ушочишише моје!* (Пс 18,2; по масоретском тексту).

⁸ Уп. Briggs 1906, 141.

⁹ *Појоци безакоња*, тј. набујала бујица која оставља пустош, за песника представљају смртну опасност. Он се осећа попут бродоломника који је окружен узбурканим валовима. Страх који осећа проузрокован је његовом људском природом а не недостатком вере у Бога. Сличне поетске ставове нала-

7,16 и Пс 9,16, песник нам казује о смртним замкама које су му припремили његови непријатељи. Његов призив неће остати попут *џаса вайијућеи у џусџињи* (Мџ 3,3; уп. Ис 40,3; Лк 3,4) који нема ко да чује, наиме, он ће бити услышен и прихваћен од Господа (уп. Пс 87,3).

Дакле, овај Давидов вапај, који је достојан његове златне харфе, предочава слушаоцу његово тешко животнo искуство, као и жељу да му Господ Бог помогне и ослободи га сваке беде и напасти.

Божија интервенција

И џоџресе се и би усџрашена земља, и џемељи џора задрмаше се и џоџресоше, јер се разџневи на њих Бој (Пс 17,8).

Попут пророка Мојсија који у својој *Друјој књици* снажним сликама приказује Богојављање на Синају (Изл 19,16–18; уп. Изл 13,21; Суд 5,4–5; Ис 24,18; Ам 8,8; Дав 4, 31), псалмопојац Давид започиње са описом Божије интервенције која му доноси избављење. Она је узвишена и величанствена а повод за овакво катаклизмично јављање Бога био је песников крик патње пропраћен са молитвом о којој пева у претходном стиху.¹⁰

Узиђе дим од џњева Њејова, и ојањ од лица Њејова расџали се, жар се разџоре од Њеја (Пс 17,9).

Бог се разгневио праведним гневом и Његово лице пламти неугасивим огњем. Емоције слушаоца боље примају, а њихов разум добија целовитију слику Божијег расположења када се песничка слика искаже на један хиперболичан начин. Зато песник приказује Бога као моћног ратника којем ни силе природе не могу да се одупру.¹¹

И џриклони небеса и сиђе, и џримрак је џод нојама Њејовим (Пс 17,10).

Према веровању народа старог Истока небеса су била састављена од чврстог материјала као и земља.¹² Господ их савија и примиче да би сишао на земљу (уп. Ис 64, 1). Такође, псалмопојац — боље речено преводилац, користи се метафором да би исказао ново значење речи. Наиме, необично склопљена реч од префикса *џри* и корена речи *мрак* упућује на изнијансирани нови исказ, нову особину, нови појам речи која у себи носи одредницу мрака и таме који симболизују зло и несрећу. Дакле, ни мрачни бездани нису препрека Богу пред којом би он устукнуо. Он стоји над њима, корача и седи (уп. Ис 19,1; Пс 67,34).

И усеге на Херувиме и џолейџе, џолейџе на крилу вејџрова (Пс 17,11).

Херувими надкриљују ковчег Завета (Изл 25, 18), они су престо Бога Вишњег (1. Сам 4,4; 2. Сам 6,2; 2. цар 19,15) и његове кочије (Јез 1,4–28). Истоветан поетски став песник има и у 98. псалму када каже: *Госџод се заџари, нека се џњеве наро-*

зимо у другим Давидовим псалмима као и књигама *Сџарој завейџа*: Пс 31,6; 39,3; 41,8; 65,12; 68,2–3; 87,18; Јов 22,11; Ис 8,7; 17,3; 30,28; Јер 51,55; Јон 2,6.

¹⁰ Драматично приказивање Божије интервенције налази се и у Давидовом настојању да својим непријатељима покаже колика је Његова сила и моћ. Бог је у стању да помера темеље земље и уништи сваког непријатеља који угрожава Његовог помазаника или народ. Дакле, ако се горе тресу и померају од страха Божијег, колико ће тек слабаши човек бити у стању да Му се супростави?

¹¹ У преводу Ђуре Даничића 9. стих гласи: *Подиге се дим од џњева њејова, из усџа њејових ојањ, који џрождџре и живо уљевље ојскакаше од њеја*. Уп. Ωρϋϋνους ΡΓ 12, 1227–1228.

¹² Tomić 1986, 89.

ди; Који седи на Херувимима, нека се њој ресе земља (Пс 98,1; в. Пс 79,2). Природа, истовремено, учествује у слави јављања Божијег. Бог лети на крилима ветрова. У 103. псалму Давид пева: Који водама њој криваши висине његове. Поставио си облаке за њојној Своје, ходиши на крилима ветрова (Пс 103,3).

И њојстави тиаму за скрившије Своје; око Њеја је широк Њејов, тиамна вода у облацима ваздушним (Пс 17,12).

Јахве се често откривао изабраним личностима или целокупном израиљском народу али, само у границама људског појимања. Његова трансцендентност и даље је била несхватљива за човеков ум. Вео тачно који Га окружује само још више мистификује Његово присуство у свету што и сам песник потврђује другим стихом 96. псалма: Области и њимрак су око Њеја (Пс 96,2). Небески свод који је настао другог дана стварања света (Пост 1, 6–8), Богу служи као параван — застор или платно, тј. шатор у којем Он обитава (в. Ис 40, 22; Пс 103, 2; Јов 36, 29).

Од севања њед Њим облаци њрођоше, њрад и уљевље ођнено (удару). И зајрме са неба Госјод, и Вишњи даде њлас Свој. И њосла сјиреле и разасу их, и муње умножи и сјиресе их. И јавише се извори вода, и ојкрише се ѡемељи васељене, од ѡрејње Твоје, Госјоде; од дувања духа ѡева Твоја (Пс 17,13–16).

Постепеним ређањем појединости које описују догађаје услед Божије реакције, пророк постиже извесни ефекат емотивне јачине певања (Пс 17,13–16). Он детаљно и сликовито приказује сву силу и моћ Господа Бога али и Његов утицај на природу и целокупну васељену. Дакле, грдацијом је предочен каузални однос Бога и природе, њихова видљива и скривена узрочно — последична веза.

У Пс 17,13, предочавајући нам контрастну слику страшне временске непогоде, пропраћене артиљеријом града и ужареног угљевља, песалмопојац Давид распламсава машту старозаветног слушаоца слично као што је то учинио пророк Исаија у Ис 30,30 (уп. Пс 49,3).¹³ Такође, Божији глас (Пс 17,14) је попут заглашујуће грмљавине (уп. Пс 28,3).¹⁴ Огњене стреле — муње (Пс 17,15), исто тако, неизоставни су део у Божијим старозаветним теофанијама.¹⁵ Извори вода [...] ѡемељи васељене (Пс 17,16), псалмопојац се служи космолошким изразима да би показао Бога као створитеља света (в. Пс 103), а истовремено наглашава и Његову свемоћ у делу сјасења.¹⁶

ИЗБАВЉЕЊЕ ИЗ ОПАСНОСТИ

Нисјосла (руку) с висине и узме ме, ѡрихвати ме из вода мнојих. Избави ме од силних нејријајшеља мојих, и од мрзишеља мојих, јер се ујтврдише веђма од мене. Прејшекоше ме у дан злосјрадања моја, али Госјод ѡосја ѡјојора моја, и изведе ме на ѡро-

¹³ И Госјод ће ѡусјити да се чује слава ѡласа ѡегова, и ѡказаће како маше руком својом с ѡушијем ѡневом и ѡламеном ођненом који ѡрождире, с расјом и с силнијем даждем и с ѡрадом (Ис 30,30).

¹⁴ Глас је Госјодњи над водама, Бој славе зајрме, Госјод над водама мнојим (Пс 28,3).

¹⁵ Примера ради, у књизи пророка Авакума описано је Божије јављање прорпраћено природним непогодама: Помоли се лук Твој као шјо си се заклео ѡлеменима; раздро си земљу за ријеке. Видјеше Те ѡре и уздрхјаше, ѡводањ навали; бездана ѡусји ѡлас свој, увис ѡоджиже руке своје. Сунце и мјесец сјадоше у сјаану свом, идоше ѡрема свјејлосји Твоје сјиреле, ѡрема севању сјајној којља ѡвојеја. Срдишо си ишао ѡ земљи, ѡневно си ѡзисо народе. Изашао си на сјасење народу свом, на сјасење с ѡмазаником својим; размрскао си ѡлаву кући бездожничкој до враја ојкривши ѡемел. Њејовим којљима ѡродило си ѡлаву селима ѡејовијем кад навалѡваху као вихор да ме разасју, радоваху се као да ће ѡрождријеји сиромаха у ѡшаји (Ав 3,9–14; уп. Пс 21,12 у преводу Ђ. Даничића; уп. Бр 24,8; Понз 32, 23; Јов 6,4).

¹⁶ Томић 1986, 89.

стиранство; избавиће ме, јер ме хоћаше. [Избави ме од силних непријатеља мојих, и од мрзих мојих] (Пс 17,17–20).

Поетском сликом у којој је представљен као дављеник који је доживео бродолом и који се налази на узбурканом мору окружен тамним водама, песник јасно предочава величину опасности у којој се налази. Алегоријска представа Божије руке заправо јесте благодат — милост Божија која је упућена псалмопојцу да га избави из невоље и пружи сигурност спасења (в. Пс 143,7; уп. Изл 2,1–9). У следећем стиху Давид конкретно говори о својим непријатељима који га смртно мрзе и прогоне (Пс 17,18).

Наредна два стиха су, уставри, песничко сведочанство да је Господ Бог господар живота и смрти (Пс 17,19–20). Он је тај који одлучује коме ће притећи у помоћ а коме не. Давид је Његов помазаник којег је Он изабрао да буде вођа израиљског народа (в. 1. Сам 16, 11–13). Пространство на које га Господ изводи псалмопојцу даје додатну утеху, мир и спокој (уп. Пс 117,5).

Исповедање вере у Бога

И узвратиће ми Господ њо правди мојој, и њо чистиојти руку мојих узвратиће ми. Јер сачувах њушеве Господње, и не безбожничих њред Бојом мојим. Јер су сви судови Њејови њреда многа, и законе Њејове не удаљих од мене. И дићу њејорочан са Њиме, и чуваћу се од безаконја моја. И узвратиће ми Господ њо правди мојој, и њо чистиојти руку мојих њред очима Њејовим. Са ѡрејоодним (=свешћим) дићеш ѡрејоодан (=свешћ), и са човеком невиним дићеш невин, и са изабраним дићеш изабран, а са развраћеним дићеш развраћен. Јер ћеш Ти свасћии народ ѡнижени, и очи ѡрдих ѡнизићеш (Пс 17,21–28).

Претходни стихови — Пс 17,17–20, пружају нам сликовит приказ Давидовог избављења, док у стиховима који следе, псалмопојац нам интерпретира једно ново алегоријско казивање које разматра и постепено испитује разлоге Божијег спасоносног делања. На његов чист, праведан и непорочан живот Бог узвраћа (награђује) по правди Својој.¹⁷ Давид истовремено опомиње и своје слушаоце да се држе закона Господњих, да праведно поступају у свом животу чувајући и извршавајући Његове заповести (Пс 17,21–25), јер сваки праведник има савест, глас Божији у себи. Такође, скреће пажњу на наше окружење, тј. људе са којима се сусрећемо. Наиме, у присуству моралних људи задобићемо врлине, а међу огреховљеним и палим постајемо и сами ослабљени грехом (Пс 17,26–27).¹⁸ Дакле, треба имати вере у Бога, јер је Он једини који пониженем народу, али и појединцу,¹⁹ доноси сапасење, а гордљивцима пропаст и унижење (Пс 17,28).²⁰

Јер Ти ѡросвешћљујеш свешћилку моју, Господе; Боже мој, ѡросвешћљујеш ѡтаму моју (Пс 17,29).

Цар Давид, у 29. стиху, указује на је још једну прелепу поетску слику са метафоричним значењем речи. Божије присуство одгони таму из песничке душе и

¹⁷ Апостол Павле надограђујући се на песничко размисљање каже у 1. Кор 3,8: *А онај који сади и онај који залијева једно су, и сваки ће ѡримићии своју ѡлаћу ѡрема своме ѡруду* (уп. Рућ 2,12; Мћ 10,41). Уп. Wiersbe 2004, 124.

¹⁸ Уп. VanGemeren 1991, 174; Leupold 1969, 169.

¹⁹ Сличну мисао налазимо и у Књизи о Јову: *Кад дрући буду ѡнижени, рећи ћеш: да се ѡидићу; и Бој ће издасвићии оноја ко је оборенићех очију (Јов 22,29).*

²⁰ Премудри Соломун има скоро истоветан поетски став у књизи *Приче Соломонове: Јер ѡћсмјевачима он се ѡћсмјјева, а кроћикима даје милосћ (ПрС 3,34; уп. Мћ 23,12; 1. Пећ 5,5; Јак 4,6).* Такође, мисли овог стиха можемо упоредити са размисљањем записаним код пророка Софоније (Соф 3,12–13).

просвећује његов разум и свест, а истодобно *развејава његово незнање*,²¹ и осветља животне стазе којима ходи (уп. Пс 130,17).

Јер ћу се Тобом сјасијати од искушења; и с Бојом мојим ирећи ћу зиг (високи) (Пс 173,30).

Божије присуство улива песнику сигурност и гарантује непобедивост од стране његових непријатеља. Дакле, ни једна препрека или замка нису непремостива препрека када је Бог његов савезник и помоћник.²²

Бој мој, нејорочан је јуић Њејов, речи су Госјодње разжежене; зашјићник је свих који се уздају у Њеја (Пс 173,31).

Завршне мисли првог дела 17. псалма имају пророчки карактер а особито када је последњи полустих у питању (в. Рим 12,3; Ојк 15,3). Сви Божији путеви су праведни и истинити, ослобођени сваке неправде и лукавства (в. Понз 32,4). Његове речи су *чисте, сребро ражежено*²³ (у ојћу), *очишћено од земље, ирејојљено седмосјруко* (Пс 11,7).

Победничка песма благодарности Богу

Други део 17. псалма победничка је песма благодарности Богу за сва добра и победе које је подарио псалмопојцу (Пс 173,32–46). Завршетак овог одељка испеван је у форми славословља (Пс 17,47–51), изузев последњег стиха сви остали су изречени од стране самог песника.

Јер ко је Бој осим Госјода? И ко је Бој осим Боја нашеја? (Пс 173,32).

За писање овог стиха, који је истовремено и кратко исповедање вере, песник је, највероватније, инспирацију пронашао у *Друјој књици Мојсијевој*, у *Синајској исеофанији*, када је Господ Бог Израилев казивао своју прву заповест: *Ја сам Госјод Бој јвој [...] Немој имати друјих дојова уза ме (Изл 20,2–3)*. Нешто касније, старозаветни јеванђелиста, пророк Исаја, записао је слично *вјероју* у својој *Књици*: *Нијесам ли ја, Госјод? Нема осим мене друјоја Боја, нема Боја ираведноја и сјасијеља друјоја осим мене (Ис 45,21; уп. 44,8)*.

Бој Који ме ојасује снајом, и јосјави нејорочан јуић мој (Пс 173,33).

Извор песникове снеге је сам Бог, Он га облачи *силом са висине* (уп. Лк 24,49) и утврђује стазе његове да буду чисте и непорочне. Његова непобедивост, као војсковође и ратника, долази од Господа.²⁴

Који ујврђује ноје моје као (у) јелена, и на висину ме јосјавља (Пс 173,34).

Књижевним поступком поређења, тј. развијеним и проширеним епитетом, песник данашњим читаоцима а некадашњим слушаоцима, чини блиским и разумљивим одређене вредности сазнајније, емоционалније и сликовитије. Поредехи сопствене ноге са ногама јелена песник упућује на њихову заједничку особину: брзину и спретност, што је и у другим песничким текстовима слична поетска слика (в. Ав 3, 19; уп. Пнј 2,7; 7,3). Исто тако, у наредном стиху, када песник каже: *Који наушава руке моје за дој, и чини мишице моје као лук метјални (Пс 173,35)*, осим слике

²¹ Атансије Александријски, у: Србуљ 2008, 45.

²² Уп. Ненгу 1961, 595.

²³ Додавањем украсних придева именици, псалмопојац Давид појашњава унутрашње својство речи као и самог стиха.

²⁴ Уп. Augustine PL 36, 152.

ратника, песник нам указује на ново поређење: мишице и метални лук, што упућује на њихове заједничке карактеристике: чврстину и снагу.²⁵

И дао си ми заштитију сјасења моја, и десница Твоја њрихвати ме, и карање Твоје исправи ме до краја, и васпитање Твоје оно ме научи (Пс 17,36).

У овом стиху, мелодичним и акустичним начином, користећи се анафорским низом, песник исказује своју поетску мисао. Он истиче на који начин Божије присуство утиче на његов живот. Божија заштита а особито васпитање и благи прекор саставни су део његовог односа са Богом (уп. ПрС 3,11; 4,13).

Раширио си кораке моје њода мноу, и не ослабише стѡйала моја (Пс 17,38).

Мноштво битака, непрестана лутања и бежања од непријатеља нису ослабили песникове физичке и духовне силе. Тешки животни тренуци само су још више инспиративно деловали на његово поетско стваралаштво. Зато Давид прелепим алегоријским исказом открива како га Господ крепи и помаже, дајући му снагу да буде храбар, истрајан и чврст у борби са својим супарницима.²⁶

Гонићу нејријатеље моје и достѡићи ћу их, и нећу се ѡвраћати докле не ишчезну; сајрћу их, и неће моћи ѡстѡити, ѡашће ѡд ноје моје. И ѡјасео си ме снаѡм за дој, сајлео си ѡода ме све који усѡјају на ме. И нејријатеље моје дао си у декѡво, и мрзијеље моје сајро си. Повикаше, и не деше ко да (их) сјасе; ка Госѡду (викаше), и не услиша их. И исѡнио сам их као ѡрах ѡред лицем вејра, као блајѡ на ѡуѡевима ѡѡазићу их (Пс 17,38–43).

У наведеним стиховима песник себе приказује као моћног ратника који је, уз Божију помоћ, победио све своје непријатеље (Голијата, Саула, Ахитофела, Авесалома и др.).²⁷ Њихов вапај, за разлику од песниковог, Бог неће услишити (уп. Пр 1, 28). Такође, ово поетско излагање у потпуности одговара Божијој интервенцији описаној у првом делу песниковог певања (Пс 17,8–16).

Издавићеш ме од дуне народа, ѡстѡавићеш ме за ѡлаву незнадожаца. Народ, којеѡ не знадох, служаше ми, на слух уха ѡслушаше ме, синови ѡућу ласкаше ми, синови ѡућу ѡветѡшаше, и клецаћу са стѡза својих (Пс 17,44–46).

Посматрано из перспективе старозаветне теологије ови стихови подразумевају Божију владавину над свим народима коју је Он припремио за свог помазаника — Месију (уп. Рим 15,9). Давид и његови потомци неће владати само Израиљом, њихова власт ће бити призната и проширена изван граница израиљског царства.²⁸

Доксологија

Жив је Госѡд, и блаѡсловен је Бој мој, и нека се узвиси Бој сјасења моја. Бој Који ми даје освѡу, и Који ѡѡчини народе ѡода ме; Издавићел мој од ѡућих нејријатеља мојих; од оних који усѡјају на ме уздићи ћеш ме, од човека нејраведна издавићеш ме. Зајѡ ћу Те испѡведати и славити међу народима, Госѡде, и Имену Твоме ѡсалмоје-

²⁵ Уп. Alexander 1850, 146.

²⁶ Уп. Kirkpatrick 1906, 97.

²⁷ Сликовитији приказ страха који се односи на Божије непријатеље као и његовог помазаника налази се у стиховима Књиге пророка Михеја: *Лизаће ѡрах као змија; као будине земаљске дрћући ижљешће из руйа својих; ѡријрчаће ујлашени ка Госѡду Боју нашему, и ѡеде ће се дојати (Мих 7,17).*

²⁸ Уп. Delitzsch 1871, 266–267.

ваћу; (Теби) Који велича сјасење цара Своја и чини милостј Помазанику Своме, Давиду и семену његовом до века (Пс 17,47–51).

Песник завршава 17. псалм доксологијом Богу, творцем свих његових животних победа. Његова рука спаса небројено пута је помогла песнику. Није постојала ниједна тегобна ситуација из које Давид није пронашао излаз. У том смислу, тешко је и наћи неког владара или појединца из редова Божијег народа коме је Бог у толико критичних момената притекао у помоћ. Мноштво непријатеља угрожавало је песников живот али Бог га је увек и на чудесан начин избављао из опасности.

Крајњак осврћи на 17. ѧсалм: Први део 17. псалма Давид започиње величањем Бога након избављења из свих смртних опасности. У Божије спасоносно дело песник се лично уверио, зато његови стихови, надахнути поверњем и поуздањем, уздижу и хвале Бога као избавитеља. Мноштво стилских фигура које користи на почетку 17. псалма само још јасније дочаравају његово песничко расположење. Дубина мисли, набујалост религиозних осећања, снажне поетске слике и јасноћа изражавања укомпоновани су са ускликом *живе и заносне вере*.²⁹

Опис смртних опасности песник је дао готово у истоветним сликама које се могу наћи и у другим његовим псалмима. Божија интервенција (Пс 17,8–16) описана је на величанствен начин као и само избављење (Пс 17,17) *ишло је само сликовито — ѧеснички ѧриказ искушаноја сјасења*.³⁰ Такође, узрок Божијег силаска (Пс 17,10) и спасавања (Пс 17,17) можемо сагледати у љубави Божијој према сваком човеку, а особито према оном које му се обраћа чиста срца. Ту се, свакако, подразумева и верност молитвеника према своме Господу (Пс 17,21–31).

Други део псалма песник започиње победничком песмом благодарности Богу (Пс 17,32–46). Бог је његов савезник који му помаже да покори суседне народе и преузме власт. У овим стиховима песник нам даје конкретне и живе слике ратничких времена. Његов живот је проткан тешким тренуцима војевања, од својих дечачких дана до кончине земаљског живота. Оштрица мача његових непријатеља често је висила изнад његове главе. Међутим, Бог га није никада напустио. Увек је чуо његов позив и вапај. Зато песник, пун снажног емоционалног набоја, обзнањује Божију помоћ јер му је Он увек био сигурна заштита и светлост која му је обасјавала животне стазе.

Последњи стих песник је испевао, вероватно, надахнут Анином песмом хвале у којој се каже: *Који се суйроше Госѧоду, сѧрће се; на њих ће заѧрмјетѧи са неба; Госѧод ће судитѧи крајевима земаљским, и даће снаѧу цару својему, и узвисиће роѧ ѧомазанику својему* (1. Сам 2,10; уп. Оѧк 2,26). Истовремено, месијанско значење 51. стиха најављује долазак Божијег помазаника. Дух Божији, који надахњује песника, указује на Христа, потомка који ће ујединити многобожце и Израиљ у један народ, и уклонити све зидове који их раздвајају.³¹

The motive of the individual songs of gratitude in the 17th Psalm King David

Abstract: The Psalter of King David takes an important place, not only among the biblical books of the Old Testament, but also in the entire world religious literature. Psalms are the prayer book sang in verses; a conversation between the poet and Yahweh, the creation and the creator. Interwoven with musical rhythm and picturesque poetic language, vivid poetic colors, comparisons and symbols, the deepest feelings of people chosen by God prevail in David's verses, but also the individual ones — the poet's. In order to properly un-

²⁹ Tomić 1996, 240.

³⁰ Deissler 2009, 65.

³¹ Tomić 1996, 241.

derstand the poetic thoughts in the Psalter it is necessary to interpret them theologically and literary, which is the primary goal of this paper.

Keywords: God, David, the Psalms, the poet, enemies.

Литература Текстови Библије

- Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), ed. K. Elliger et W. Rudolph, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1994.
- Biblia Sacra*, Utriusque Testamenti, Editio Hebraica et Graeca, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1994.
- Светио ѿисмо Сїаороїа и Новоїа завјейїа — Бидлија, Светио ѿисмо Сїаороїа завјейїа* превео Ђура Даничић, *Светио ѿисмо Новоїа завјейїа* у преводу Комисије Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, Свети Архијерејски Синод СПЦ, Београд, 2010.
- Jeruzalemska Biblija*, Stari i Novi Zavjet, uvodi i komentari: *La Bible de Jérusalem*, uredili: Adalbert Rebić, Jerko Fućak, Bonaventura Duda, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.
- Псалїиур*, Превео Епископ умировљени захумско-херцеговачки Атанасије (Јевтић), Манастир Хиландар, Манастир Грачаница, Манастир Цетињски, Манастир Тврдош, Братство Св. Симеона Мироточивога, Врњачка Бања, 2000.
- Septuaginta* (LXX), edidit Alfred Rahlfs, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

Остали извори

- Alexander, Addison Joseph (1850): *The Psalms, translated and explained*, vol. 1, New York: Baker and Scribner.
- Augustinus, *Enarrationes in Psalmos* [1–79], *Patrologia Cursus Completus, Series Latina*, 217 volumes, accurate Jacques Paul Migne, (*MPL: Migne Patrologia Latina*), vol. 36, Paris, 1844–1855.
- Briggs, Charles Augustus (1906): *A critical and exegetical commentary on the Book of psalms*, Vol. 1, Edinburgh: T. & T. Clark.
- Bullock, C. Hassell (2001): *Encountering the Book of Psalms: A Literary and Theological Introduction*, U.S.A.: Grand Rapids: Baker Publishing Group, Baker Academic.
- VanGemeren, A. Willem (1991): *Psalms*, In: *Psalms, Proverbs, Ecclesiastes, Song of Songs*, Vol. 5, The Expositor's Bible Commentary, Edited by Frank E. Gaebelein, U.S.A.: Grand Rapids, Zondervan Publishing House.
- Deissler, Alfons (2009): *Psalmi*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Delitzsch, Franz Julius (1871): *Biblical Commentary on the Psalms*, Vol. 1, Edinburgh: T. & T. Clark.
- Leupold, C. Herbert (1969): *Exposition of the Psalms*, The Wartburg Press (1959), USA: Reprint ed. Grand Rapids: Baker Book House.
- Kidner, Derek (1973): *Psalms 1–72*, Tyndale Old Testament Commentaries series, Leicester, England: InterVarsity Press.
- Kirkpatrick, F. Alexander (1906): *The Book of Psalms*, Book 1, Psalms I–XLI, Cambridge: University Press.
- Оριγѐνουc (Origenis), *Exegetica in Psalmos*, *Patrologia Cursus Completus, Series Graeca*, 161 volumes, accurate Jacques Paul Migne, (*MPG: Migne Patrologia Graeca*), vol. 12, Paris, 1857–1866.
- Срђуљ, Јован (ур.) (2008): *Блајослови, душо моја, Госїода: Свети Оци ѿумаче Псалїиур*, превод: Антонина Пантелић, Београд: Православна мисионарска школа при храму светог Александра Невског.
- Томић, Celestin (1986): *Psalmi*, Zagreb: Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca.
- Томић, Celestin (1996): *Davidovo doba*, Zagreb: Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca.
- Henry, Matthew (1961): *Commentary on the Whole Bible*, U.S.A.: One volume ed. Edited by Leslie F. Church, Grand Rapids: Zondervan Publishing Co.
- Wiersbe, W. Warren (2004): *The Bible Exposition Commentary: Old Testament Wisdom and Poetry*, Colorado Springs: Colo, Cook Communications Ministries.